

KS. IRENEUSZ PEKAŁSKI

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I DZIAŁALNOŚĆ RADY KAPŁAŃSKIEJ DIECEZJI ŁÓDZKIEJ W LATACH 1986–1996

WPROWADZENIE

Normy prawa powszechnego dotyczące rady kapłańskiej zawarte są w tej części księgi *O Ludzie Bożym* Kodeksu Jana Pawła II, która traktuje o wewnętrznej organizacji Kościołów partykularnych. Po przedstawieniu regulacji prawnych odnośnie do synodu diecezjalnego (rozdział I) i kurii diecezjalnej (rozdział II), Kodeks w 8 kanonach określa w sposób ogólny zadania i strukturę Rady Kapłańskiej oraz Kolegium Konsultorów. Takie umiejscowienie przepisów prawa powszechnego, co do omawianej w naszym artykule instytucji, świadczy bez wątpienia o jej doniosłym znaczeniu w strukturze organizacyjnej Kościołów partykularnych.

Na podkreślenie zasługuje w tym kontekście także kodeksowa definicja Rady Kapłańskiej zawarta w kanonie 495 § 1, która uwydatnia wyjątkową pozycję prawną tegoż gremium. Wspomniany kanon stanowi, że Rada Kapłańska jest zespołem kapłanów, którzy są jakby *senatem biskupa* i reprezentacją całego prezbiterium danego Kościoła partykularnego.

Warto przypomnieć, że określenie **senat biskupa** w dotychczasowym prawie kościelnym było zarezerwowane Kapitulie Katedralnej¹, której pewne kompetencje przejęła Rada Kapłańska, nowa instytucja zrodzona z ducha Soboru Watykańskiego II².

Uchwały soborowe oraz dokumenty kościelne podkreślają nadto, iż Rada Kapłańska w sposób instytucjonalny wyraża hierarchiczną wspólnotę między biskupem i jego prezbiterium. Wspólnota ta ma swoje teologiczne uzasadnienie w fakcie, iż biskup i prezbiterzy uczestniczą w jednym i tym samym kapłaństwie oraz mają udział w tym samym posługiwaniu, chociaż na różnym stopniu. Sto-

¹ *Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Romae 1917 (dalej = CIC), can. 391 § 1.

² Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* z 7 grudnia 1965 r. (dalej = DK), n. 7, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, wyd. III, Poznań 1986, s. 497–498.

pień ten wyznaczają przyjęte święcenia i otrzymana misja kanoniczna³. Jednakże dzięki tej instytucji prezbiterzy mogą sobie lepiej uświadomić fakt, że w działaniu na rzecz duchowego dobra swojej diecezji nawzajem się uzupełniają⁴. Ponadto istnienie, a przede wszystkim konkretne działanie Rady może przyczyniać się do potęgowania więzi braterskich między kapłanami oraz wspólnego dialogu biskupa z swoim prezbiterium⁵.

Posoborowe prawodawstwo kościelne⁶, a także Kodeks Prawa Kanonicznego⁷, bardzo wyraźnie zwracają uwagę na to, że Rada Kapłańska jest jedną z wielu⁸, choć szczególnego rodzaju, instytucji doradczych biskupa wspierającymi go w kierowaniu Kościołem partykularnym. Rada nie może zatem podejmować żadnych decyzji, które miałyby w jakimkolwiek stopniu obligować biskupa do ich realizacji. Jednakże prawodawca kościelny przewiduje możliwość przydzielenia Radzie w poszczególnych przypadkach głosu decydującego, co mogłoby mieć miejsce jedynie w przypadkach ściśle określonych przez prawo⁹.

Jak wyżej wspomniano, Rada Kapłańska jest szczególnego rodzaju organem doradczym biskupa. Specyfika tej instytucji wynika z jej natury oraz sposobu działania¹⁰. Jest bowiem wyrazem wspólnoty hierarchicznej istniejącej między biskupem diecezjalnym i jego prezbiterium. Jej działalność ma na względzie dobro całego Kościoła partykularnego i winna pozostawać w pełnej łączności z biskupem, głową tegoż Kościoła¹¹.

Specyfikę Rady kapłańskiej wyraża także sposób jej powołania, w szczególności zaś to, że całe prezbiterium danej diecezji przez akt głosowania ma znaczny wpływ na skład personalny tego ważnego gremium doradczego.

Odnosna część II księgi aktualnie obowiązującego Kodeksu zamieszcza łącznie przepisy dotyczące Rady Kapłańskiej i Kolegium Konsultorów, gdyż

³ Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* z 28 października 1965 r. (dalej = DB), n. 28, w: *Konstytucje...*, s. 246; DK, n. 7, tamże, *Okólnik Kongregacji dla Spraw Duchowieństwa z dnia 11 IV 1970 w sprawie rad kapłańskich*, n. 3 i 5, w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, pod red. E. Szafronskiego (dalej = PPK), t. 3, z. 1, nn. 4570 i 4573; *Dyrektorium Kongregacji Biskupów na temat pasterskiej posługi biskupów Ecclesiae Imago* z 22 lutego 1973 r. (dalej = DEI), n. 203 a, w: PPK, t. 6, z. 1, n. 10958.

⁴ DEI, n. 203 a, w: PPK, t. 6, z. 1, n. 10959.

⁵ Tamże.

⁶ *Okólnik...*, n. 3, w: PPK, t. 3, z. 1, n. 4569; DEI, n. 203 c, w: PPK, t. 6, z. 1, n. 10961.

⁷ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984 (dalej = KPK), kan. 500 § 2.

⁸ Charakter doradczy mają takie instytucje, jak np. synod diecezjalny, rada do spraw ekonomicznych, rada duszpasterska, czy też obecnie już zniesiona instytucja proboszczów konsultorów, egzaminatorów synodalnych.

⁹ KPK, kan. 500 § 2.

¹⁰ *Okólnik...*, n. 9, w: PPK, t. 3, z. 1, n. 4582.

¹¹ Tamże, PPK, t. 3, z. 1, n. 4583.

członkowie tego gremium są wybierani przez biskupa diecezjalnego spośród prezbiterów należących do Rady Kapłańskiej¹².

Na zakończenie uwag wstępnych chciałbym wyjaśnić, dlaczego w niniejszym artykule ograniczam się do omówienia działalności Rady Kapłańskiej diecezji łódzkiej właśnie w latach 1986–1996. Wydaje mi się, iż wybór tego przedziału czasowego wystarczająco uzasadnia następująca okoliczność: omawiany okres związany jest z dziesięcioleciem posługiwania w Kościele łódzkim arcybiskupa Władysława Ziółka, który nie tylko w przedstawianym okresie powoływał Radę, ale i zlecał jej konkretne tematy do przedyskutowania.

Po powyższych uwagach wstępnych, obecnie zostaną omówione następujące zagadnienia: 1) struktura organizacyjna Rady Kapłańskiej diecezji łódzkiej, 2) zadania Rady w świetle prawa powszechnego i partykularnego łódzkiego oraz 3) problematyka podejmowana przez Radę Kapłańską diecezji łódzkiej w latach 1986–1996.

1. STRUKTURA ORGANIZACYJNA RADY KAPŁAŃSKIEJ DIECEZJI ŁÓDZKIEJ

W omawianym okresie Rada Kapłańska diecezji łódzkiej działała w oparciu o Statuty zatwierdzone 22 marca 1984 r. przez biskupa Józefa Rozwadowskiego¹³.

Stanowią one, iż omawiane gremium składa się z 24 kapłanów. Połowa z nich staje się jego członkami na mocy pełnionego urzędu lub nominacji ordynariusza. Pozostałych członków rady (12 kapłanów) wybierają kapłani inkardynowani do diecezji łódzkiej oraz inni kapłani (diecezjalni lub zakonni), którzy pełnią w niej jakiś obowiązek dla dobra tegoż Kościoła partykularnego. Z kolei Statuty w odniesieniu do tej części członków Rady ustalają następującą zasadę: sześciu ma być wybranych spośród proboszczów i sześciu spośród nieproboszczów¹⁴.

Statuty łódzkiej Rady Kapłańskiej wymieniają szczegółowo duchownych, którzy z racji pełnionego urzędu stają się jej członkami. Są nimi: wikariusze generalni, kanclerz Kurii, rektor Seminarium Duchownego, ekonom diecezjalny, przewodniczący Wydziału Duszpasterstwa, diecezjalny ojciec duchowny oraz przewodniczący Wydziału Spraw Zakonnych¹⁵.

Pracami Rady Kapłańskiej kieruje Sekretariat, w którego skład wchodzi sekretarz i dwóch zastępców. Są oni wybierani w tajnym głosowaniu przez jej członków i zatwierdzani przez ordynariusza¹⁶.

¹² KPK, kan. 502 § 1.

¹³ *Statuty Rady Kapłańskiej Diecezji Łódzkiej* (dalej = *Statuty*), „Wiadomości Diecezji Łódzkiej”, (dalej=WDŁ) 58 (1984), nr 7–8, s. 172–175.

¹⁴ Statuty §§ 5 i 9, tamże, s. 173.

¹⁵ Tamże, § 6.

¹⁶ Tamże, § 7.

Należy zauważyć, że Statuty Rady Kapłańskiej diecezji łódzkiej, jak na razie, nie uwzględniają kodeksowej normy, która stanowi, że członkowie tejże Rady winni być ustanawiani w ten sposób, „ażeby cała Rada lub przynajmniej jej część była odnawiana co pięć lat”¹⁷. Z pewnością w ramach prac synodalnych właściwa komisja zaproponuje uzupełnienie Statutów odpowiednimi przepisami w tej materii.

2. ZADANIA RADY W ŚWIELE PRAWA POWSZECHNEGO I PARTYKULARNEGO ŁÓDZKIEGO

Prawo powszechne określa zadania Rady Kapłańskiej w następujących, bardzo ogólnych postanowieniach: „Jej zadaniem jest wspieranie biskupa w kierowaniu diecezją, zgodnie z przepisami prawa, ażeby możliwie jak najbardziej pomnażało się dobro pasterskie powierzonej mu części Ludu Bożego”¹⁸. Powyższa norma, prawie dosłownie, jest powtórzona w pierwszym paragrafie Statutów¹⁹.

Tak określone zadania Rady Kapłańskiej nawiązują w swej istotnej treści do niektórych uchwał Soboru Watykańskiego II²⁰ oraz dokumentów wydanych przez Stolicę Apostolską po zakończeniu obrad soborowych²¹. Bez wątpienia są one ujęte w bardzo ogólne sformułowania, wymagają przeto pewnych szczegółowych ujęć, co w pewnym przynajmniej stopniu – zgodnie z myślą prawodawcy kościelnego – winno znaleźć odzwierciedlenie w Statutach danej Rady Kapłańskiej. Jest bowiem zrozumiałe, że na konkretny kształt zadań tego gremium mogą mieć wpływ także specyficzne potrzeby Kościoła partykularnego oraz aktualne uwarunkowania, w jakich tenże Kościół realizuje swoją właściwą misję.

Statuty Rady w części zatytułowanej *Zadania* najpierw przykładowo wyszczególniają jej dwa uprawnienia wynikające z prawa powszechnego²². A mianowicie: wyraża swą opinię w sprawie erygowania parafii, znoszenia oraz dokonywania w nich zmian²³. Ponadto służy radą biskupowi przy podejmowaniu decyzji co do wznoszenia nowych kościołów²⁴.

Powyższe normy statutowe należy uzupełnić innymi przepisami prawa powszechnego określającymi uprawnienia Rady Kapłańskiej.

¹⁷ KPK, kan. 501 § 1.

¹⁸ Tamże, kan. 495 § 1.

¹⁹ WDL 58 (1984), nr 7–8, s. 172.

²⁰ Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* z 21 listopada 1964 r. (dalej = KK) nr 28, w: Konstytucje..., s. 133–135; DB, nr 27–28, w: tamże, s. 245–246; DK, nr 7–8, w: tamże, s. 496–500.

²¹ Motu Proprio Papieża Pawła VI *Ecclesiae Sanctae* z 6 sierpnia 1966 r. (dalej = MPES) I, n. 15 § 1, w: PPK, t. 1, z. 1, n. 75; *Okólnik*..., nr 5 i 8, w: PPK, t. 3, z. 1, nn. 4573 i 4579–4581; DEI, n. 203, w: PPK, t. 6, z. 1, nn. 10958–10963.

²² Statuty, § 2, tamże, 172.

²³ KPK, kan. 515 § 2.

²⁴ Tamże, kan. 1215 § 2.

Na mocy postanowień Kodeksu Prawa Kanonicznego biskup diecezjalny ma obowiązek zasięgnięcia opinii Rady w następujących sprawach:

- zwołania synodu diecezjalnego²⁵,
- określenia celów, na jakie winny być przeznaczone ofiary składane przez wiernych z tytułu wykonywania zadań parafialnych oraz sposobu wynagradzania kapłanów za ich wypełnianie²⁶,
- ustanawiania w parafiach rad duszpasterskich²⁷,
- przeznaczenia kościoła na cele świeckie²⁸,
- nakładanie na publiczne osoby prawne umiarkowanego podatku od ich dochodów przeznaczonego na pokrycie potrzeb diecezji²⁹.

W paragrafie 3 Statutu wyszczególniają następujące zadania Rady:

- służyć radą ordynariuszowi w sprawach duszpasterskich i administracyjnych,
- w duchu zatroskania o pomnażanie duchowego dobra Kościoła łódzkiego przedstawia ordynariuszowi problemy nurtujące tenże Kościół³⁰.

Statuty jako szczególne zadania Rady wymieniają przykładowo następujące dziedziny życia wspólnoty diecezjalnej:

- współtroskę o dokształcanie duchowieństwa,
- współodpowiedzialność za budzenie powołań kapłańskich i formowanie kandydatów do kapłaństwa,
- współdziałanie w realizowaniu inicjatyw, przedsięwzięć i obchodów mających zasięg ogólnodiecezjalny³¹.

Mając na względzie prawodawstwo posoborowe, należy dołączyć do powyżej – jak zaznaczono uprzednio – przykładowo wyliczonych zadań Rady Kapłańskiej jej następujące szczegółowe uprawnienia:

- wspieranie biskupa w opracowaniu wytycznych odnośnie do sprawowania w jego diecezji sakramentów i sakramentaliów, co do katechizacji, planowania, organizowania, a także sprawowania pieczy nad przedsięwzięciami podejmowanymi przez presbiterów w celu pomnażania duchowego dobra całej wspólnoty diecezjalnej, z zachowaniem kompetencji innych instytucji działających w diecezji³²,
- przedstawianie biskupowi diecezjalnemu – w porozumieniu z jego innymi instytucjami doradczymi – sugestii co do celów, priorytetów, metod działań służących rozwijaniu życia wewnętrznego duchowieństwa i laikatu³³,

²⁵ Tamże, kan. 461 § 1.

²⁶ Tamże, kan. 531.

²⁷ Tamże, kan. 536 § 1.

²⁸ Tamże, kan. 1222 § 2.

²⁹ Tamże, kan. 1263.

³⁰ WDL 58 (1984), nr 7–8, s. 172.

³¹ Statuty § 4, tamże.

³² Por. *Okólnik* ..., n. 8, w: PPK, t. 3, z. 1, n. 4580.

³³ DEI, n. 203 b, w: PPK, t. 6, z. 1, n. 10960.

– przedstawianie swej opinii na temat norm dotyczących zarządu diecezji, jeśliby ordynariusz uznał za stosowne ich wydanie³⁴.

Wydaje się, że słuszna jest sugestia prawodawcy kościelnego, by Rada Kapłańska nie zabierała głosu w sprawach, które z natury wymagają dyskrecji w działaniu (np. nadawanie urzędów lub godności)³⁵.

3. PROBLEMATYKA PODEJMOWANA PRZEZ RADĘ KAPLAŃSKĄ DIECEZJI ŁÓDZKIEJ W LATACH 1986–1996

Wydaje się ze wszech miar uzasadnione, by przed omówieniem działalności Rady Kapłańskiej Diecezji Łódzkiej pod względem merytorycznym, najpierw przedstawić aspekty formalnoprawne tego zagadnienia.

Zgodnie ze Statutami Rada winna dwa razy w roku zbierać się na sesje zwykłe³⁶. Normy statutowe przewidują także możliwość zwołania sesji nadzwyczajnych tegoż gremium, co może dokonać się albo na życzenie ordynariusza lub na wniosek 1/3 członków Rady³⁷.

Statuty, zgodnie z normami prawa powszechnego³⁸, stanowią że posiedzeniom Rady przewodniczy ordynariusz. Jednakże biskup może upoważnić któregoś z kapłanów – członków Rady do prowadzenia obrad³⁹. Zwykle zadanie to ordynariusz zleca sekretarzowi Rady.

Jeśli w czasie obrad zgłaszane są wnioski lub są formułowane pewne propozycje, za przyjęte uważa się te, za którymi opowiedziała się bezwzględna większość biorących udział w głosowaniu. Oczywiście ostateczna decyzja w sprawie omawianej lub zgłaszanej przez Radę należy do ordynariusza⁴⁰.

W przypadku gdy głosowanie dotyczy osób (np. powołanie sekretarza Rady czy też składu personalnego komisji specjalnej), zawsze winno być ono tajne. W innych sprawach może odbywać się w sposób jawny – przez podniesienie ręki członków Rady⁴¹.

Normy statutowe przewidują możliwość przedłożenia przez Radę wniosku o powierzenie do dokładnego rozpatrzenia pewnych spraw specjalnej komisji złożonej z trzech osób. W jej skład mogą wchodzić kapłani nie będący jej członkami, z tym że przynajmniej jeden winien należeć do Rady⁴².

³⁴ Tamże.

³⁵ *Okólnik*..., n. 8, w: PPK, t. 3, z. n. 4581.

³⁶ Statuty § 20, tamże, 174.

³⁷ Tamże, § 21.

³⁸ KPK, kan. 500 § 1.

³⁹ Statuty § 23, tamże, 174.

⁴⁰ Tamże, § 24.

⁴¹ Tamże, § 25.

⁴² Tamże, § 26.

Zwyczajne sesje Rady mogą się odbywać tylko wówczas, gdy bierze w nich udział bezwzględna większość jej członków⁴³.

Po przedstawieniu norm statutowych dotyczących formalnoprawnych aspektów działalności Rady Kapłańskiej diecezji łódzkiej, obecnie zostanie omówiona tematyka posiedzeń tegoż gremium odbytych w latach 1986–1996.

W latach 1986–1991, a więc w pierwszym pięcioleciu, Rada Kapłańska podejmowała następujące problemy:

- przygotowanie diecezji do Kongresu Eucharystycznego i papieskiej pielgrzymki do Polski, w tym także do Łodzi⁴⁴;
- starania o beatyfikację Wandy Malczewskiej i Stanisławy Leszczyńskiej⁴⁵;
- niektóre problemy związane z kolędą⁴⁶;
- duszpasterska aktywność kapłanów diecezji łódzkiej⁴⁷;
- przygotowanie diecezji łódzkiej do II Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego⁴⁸;
- formacja umysłowa kapłanów diecezji łódzkiej⁴⁹;
- kapłani jako realizatorzy papieskiego programu nowej ewangelizacji⁵⁰;
- prawidłowe przeżywanie rekolekcji kapłańskich⁵¹.

W drugim pięcioleciu, obejmującym lata 1992–1996, Rada Kapłańska koncentrowała swoją uwagę na następujących zagadnieniach:

- odpowiedzialność duchowieństwa parafialnego za budzenie powołań kapłańskich⁵²;
- odpowiedzialność duchowieństwa parafialnego za należytą formację alumnów Seminarium Duchownego⁵³;
- setna rocznica urodzin Biskupa Michała Klepacza⁵⁴;
- kapłańskie skupienia⁵⁵;

⁴³ Tamże, § 27.

⁴⁴ Problemy te były przedmiotem obrad dwóch sesji: odbytej 27 maja 1986 r. (por. Protokół sesji inauguracyjnej (masz.), s. 2–4) oraz 18 grudnia 1986 r. (por. Protokół sesji jesiennej (masz.), s. 1–4).

⁴⁵ Por. Protokół sesji inauguracyjnej (masz.), s. 4–5.

⁴⁶ Zagadnienie to było dyskutowane na trzech sesjach: 27 listopada 1987 r. Por. Protokół (masz.), s. 1–8; 20 kwietnia 1988 r. Por. Protokół (masz.), s. 1–7 oraz 5 grudnia 1989 r. Por. Protokół (rękopis), s. 1–5.

⁴⁷ Por. *Protokół* (rękopis), s. 5–10.

⁴⁸ Por. Protokół sesji odbytej 20 kwietnia 1988 r. Por. Protokół (masz.), s. 7–11. Jedną z inicjatyw Rady podjętych w sprawie przygotowań do II Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego było wystosowanie *Przedkongresowego przesłania Rady Kapłańskiej Diecezji Łódzkiej do braci kapłanów*, por. WDŁ 62 (1988) nr 6–7, s. 138–139.

⁴⁹ Por. Protokół sesji odbytej 20 stycznia 1989 r. (masz.), s. 1–4.

⁵⁰ Por. Protokół sesji odbytej 11 czerwca i 17 grudnia 1991 r. (masz.).

⁵¹ Por. tamże.

⁵² Por. Protokół sesji odbytej 15 grudnia 1992 r. (masz.), s. 1–3 oraz s. 4–8.

⁵³ Por. tamże, s. 3–8.

⁵⁴ Por. Protokół sesji odbytej 4 czerwca 1993 r. (masz.).

⁵⁵ Tamże.

- prośby i postulaty laikatu pod adresem duszpasterzy⁵⁶;
- solidarność między duszpasterzami jako podstawa skutecznej współpracy z laikiem⁵⁷;
- duszpasterstwo grup parafialnych⁵⁸;
- rola rodziny w nowej ewangelizacji⁵⁹;
- rodzina jako podmiot ewangelizacji w praktyce duszpasterskiej archidiecezji łódzkiej⁶⁰;
- stanowisko Rady Kapłańskiej w sprawie ustanowienia Archidiecezjalnej Rady Duszpasterskiej⁶¹;
- obchody jubileuszu 75-lecia istnienia Kościoła łódzkiego⁶²;
- Diecezjalny Dzień Modlitw o Świętość Kapłanów⁶³;
- stanowisko Rady Kapłańskiej w sprawie zwołania III Synodu Archidiecezji Łódzkiej⁶⁴.

STRUCTURE ET ACTIVITÉ DU CONSEIL DES PRÊTRES DANS LE DIOCÈSE DE ŁÓDŹ DANS LES ANNÉES 1986–1999

Résumé

Conseil des Prêtres du diocèse de Łódź comme le corps de consultation auprès de l'archevêque de Łódź dans les années 1986-1996 fonctionnait en accord avec son statut ratifié le 22 mars 1984. Il se compose de 24 prêtres élus pour 5 ans. Ce le statut de ce conseil qui caractérise ses buts d'une manière générale. Le but suprême de ce conseil est celui d'aider l'Ordinaire dans la direction du diocèse pour multiplier le bien pastoral des fidèles lui confiés. Les problèmes différents analysés par le conseil dans ce temps-là reflétaient les affaires importantes de l'Église de Łódź ainsi que plusieurs aspects de la vie et de l'activité de son presbytère.

⁵⁶ Por. Protokół sesji odbytej 17 grudnia 1993 r. (masz.), s. 1–5.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Por. Protokół sesji odbytej 14 czerwca 1994 r. (masz.).

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Por. Protokół sesji odbytej 16 grudnia 1992 r. (masz.), s. 1–7.

⁶² Tamże, s. 7–8.

⁶³ Por. Protokół sesji odbytej 13 czerwca 1995 r. (masz.), s. 1–2.

⁶⁴ Por. Protokół sesji odbytej 9 lutego 1996 r. (masz.), s. 1–5.